

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Кравченко Г. Ю.	347
Організаційно-педагогічні умови викладання навчальної дисципліни «Управління розвитком» в умовах підготовки фахівців другого (магістерського) рівня	
Крокун-Баранова А. П.	351
Принципи організації військової освіти жінок	
Кропивницька Л. М., Стаднічук О. М., Кучер Л. Р.	354
Вивчення природничих дисциплін: вибір між «пасивним» та «активним» навчанням	
Ларіна І. О., Шевченко Н. О.	358
Види заохочення викладачів закладів вищої освіти в Україні	
Lisin D., Lisin Yi.	362
Computing 2-Club on Graph of Unit Disks	
Лі Юаньці	366
Емпатійна культура як базова складова професійної готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Ло Юаньвень, Лю Сябін	370
Методи творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників у освітньому середовищі	
Лу Сюй	373
Функції дитячої періодики (на прикладі журналу «Однокласник»)	
Майстрюк І. С.	377
Складові самоосвітньої компетентності школярів	
Мальцева Л. В.	381
Формувальне оцінювання на уроках англійської мови відповідно до концепції НУШ	
Мандрікова М. О.	384
Технологія «Веб-квест» як форма інтерактивного навчання в аспекті викладання інформатики в умовах НУШ	
Мариновська О. Я.	387
Дидактичні аспекти конструювання компетентнісно зорієнтованого уроку	
Мордовцева Н. В.	391
Педагогічний дискурс як дидактичне поняття	
Небитова І. А.	395
Методика організації професійного спілкування майбутніх учителів початкових класів: її зміст та етапи	
Овсюк Д. Р.	398
Семінар у формі тренінгу з написання фахових статей для здобувачів третього рівня вищої освіти	
Одерій Д. О.	401
Особливості формування іншомовної професійної компетентності майбутніх ІТ спеціалістів	

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ЇЇ ЗМІСТ ТА ЕТАПИ

Небитова І. А.

докторка філософії

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті розглянуто методика організації професійного спілкування майбутніх учителів початкових класів. Охарактеризовано етапи організації професійного спілкування. Визначено, що методика організації професійного спілкування передбачає формування особистісної професійної спрямованості майбутніх учителів початкових класів та ефективно засвоєння ними професійно значущих знань, умінь і навичок.

Ключові слова: майбутні учителі, початкові класи, культура спілкування, комунікація, педагогічна ситуація, професійне зростання.

The article considers the method of organizing professional communication of future primary school teachers. The stages of organization of professional communication are described. It is determined that the method of organization of professional communication involves the formation of personal professional orientation of future primary school teachers and their effective acquisition of professionally significant knowledge, skills and abilities.

Key words: future teachers, primary school, culture of communication, communication, pedagogical situation, professional growth.

Аналіз наукової літератури дає підстави свідчити, що змістом професійного спілкування є обмін інформацією, вироблення стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої особистості, а оволодіння його способами вимагає педагогічного керівництва (Л. Долинська, Т. Іванова, О. Леонтєв, Н. Лювець, В. Кан-Калік, К. Митрофанов) [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Саме тому запропонована методика організації професійного спілкування передбачала педагогічне керівництво діяльністю майбутніх учителів початкових класів у освітньому процесі, що здійснювалось під час вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» та практикуму з цієї дисципліни в межах експерименту «Школа професійного зростання. (День у школі)». Методика передбачала три етапи роботи:

I. Етап актуалізації суб'єктного досвіду спілкування.

Передбачав з'ясування суті педагогічної діяльності вчителя, особистісного ставлення до культури і ціннісних основ педагогічної професії та значення педагогічного спілкування тощо.

Форми та методи організації навчального процесу: поєднання імітаційних ігрових та неігрових методів у групових та індивідуальних формах навчання (семінарські заняття, ділові ігри, тренінги, консультування, самостійна робота).

Зміст діяльності викладача: організація діяльності здобувачів щодо усвідомлення можливостей та обмежень, закладених у їхньому суб'єктному досвіді

спілкування; організація та проведення діагностики; організація групової рефлексії та самостійної роботи здобувачів.

Зміст діяльності здобувача: актуалізація, оцінка ефективності та продуктивності отриманого суб'єктного досвіду; освоєння способів його ефективного використання в контексті майбутньої професійної діяльності.

Результати етапу: усвідомлення майбутніми вчителями початкових класів власного досвіду спілкування, актуальних та потенційних можливостей вирішення завдань професійного спілкування, визначення перспективних напрямів власного розвитку як суб'єкта професійного спілкування.

II. Етап освоєння соціального змісту культури професійного спілкування.

Змістова основа: наукові знання та уявлення про культуру професійного спілкування в педагогічній діяльності, особливості професійного спілкування з різними суб'єктами освітнього процесу, особистість як суб'єкт професійного спілкування, техніки професійного спілкування під час вирішення професійних завдань (за видами професійної діяльності).

Форми та методи організації навчального процесу: неімітаційні (проблемна лекція, лекція прес-конференція, навчальна дискусія, самостійна робота з джерелами); імітаційні ігрові (ділова гра, педагогічні ситуації) та імітаційні неігрові методи (колективна розумова діяльність, вирішення кейсів), що реалізуються на фронтальних, групових та індивідуальних формах.

Передбачав виконання таких завдань: проаналізуйте розповідь учителя на уроці та визначте, чи дотримується він вимог щодо її змісту та викладу; проаналізуйте та обґрунтуйте рівень оволодіння класним керівником педагогічною майстерністю; під час спостереження освітнього процесу в початковій школі, проаналізуйте вміння класного керівника впливати на особистість і колектив; зробіть презентацію себе під час першої зустрічі з класом (конструювання і створення привабливого образу вчителя).

Зміст діяльності викладача: розробка змісту завдань практикуму, що моделюють майбутню професійну діяльність здобувачів; організація та управління процесом вирішення завдань у контекстному змісті майбутньої професійної діяльності; організація інформаційно-методичного супроводу (лекції, обговорення, інформація для самостійного вивчення); організація взаємодії здобувачів.

Зміст діяльності здобувача: вирішення поставлених викладачем завдань; самостійне опрацювання необхідної інформації для виконання завдань; взаємодія з іншими учасниками освітнього процесу для пошуку ефективних рішень: отримання та надання допомоги іншим здобувачам, винесення на групове обговорення спірних питань.

Орієнтуючись на виявлені ресурси суб'єктного досвіду спілкування, визначаються індивідуально-особистісні форми та напрями розвитку культури професійного спілкування майбутніх учителів початкових класів.

Результати етапу: освоєння знань про культуру професійного спілкування в професійно-педагогічному контексті; освоєння способів професійного спілкування, які забезпечують ефективне вирішення професійно-педагогічних завдань.

III. Етап індивідуалізації культури професійного спілкування.

Змістова основа: наукові знання та уявлення про напрями та методи саморозвитку суб'єкта професійного спілкування в психології та педагогіці, методи самооцінки та самоаналізу в професійному спілкуванні, становлення індивідуального стилю професійного спілкування в педагогічній діяльності.

Форми та методи організації навчального процесу: методи педагогічної підтримки відповідно до тактики допомоги, сприяння і взаємодії.

Передбачав розв'язання проблемно-комунікативних завдань:

1. Інформаційно-пошукові (пошук необхідної інформації з питань професійної діяльності і професійного зростання), у процесі яких реалізувалася пізнавальна функція професійного спілкування: дайте визначення понять «педагогічна діяльність», «професійна та непрофесійна діяльність», «професійне зростання» учителя та розкрийте їх значення. Охарактеризуйте мету, функції та структуру педагогічної діяльності вчителя.

2. Регулятивно-оцінні (виражали прагнення до впливу на перетворення професійних знань у навички повсякденної поведінки, у процесі чого реалізувалася спонукальна функція професійного спілкування): якими професійно значущими якостями повинен володіти вчитель початкових класів? Як ви розумієте поняття «педагогічна ситуація», і за яких умов вона стає задачею?

3. Емоційно-оцінні (виражали прагнення до впливу на емоційну сферу особистості, формування поглядів та переконань), у процесі яких реалізувалася ціннісно-орієнтаційна функція професійного спілкування: від яких умов залежить ефективність розповіді вчителя початкових класів? Охарактеризуйте стилі педагогічного спілкування. Охарактеризуйте структуру педагогічного спілкування.

4. Інформаційно-поведінкові: поясніть, від чого залежить успішність професійної діяльності вчителя початкових класів? Поясніть, які професійні якості вчителя допомагають йому розв'язувати педагогічні ситуації?

Зміст діяльності викладача: розробка індивідуальних завдань для здобувачів на основі стратегій саморозвитку культури професійного спілкування; контроль та моніторинг потреби здобувачів у педагогічній підтримці; організація персональних та групових форм педагогічної підтримки.

Зміст діяльності здобувача: участь у розробці індивідуальних завдань; самостійний пошук шляхів та засобів вирішення завдань; отримання та надання педагогічної підтримки у різних формах.

У навчально-професійній діяльності здобувачів здійснюється перенесення засвоєного змісту культури професійного спілкування в середовище майбутньої професійної діяльності, цей процес пов'язаний із самостійним доланням об'єктивних та суб'єктивних труднощів, що призводить до суб'єктивного освоєння культури професійного спілкування.

Результати етапу: сформованість ціннісно-сміслових компонентів культури професійного спілкування та розвиток майбутнього вчителя початкових класів як суб'єкта культури професійного спілкування.

Отже, методика організації професійного спілкування була спрямована на формування особистісної професійної спрямованості майбутніх учителів початкових класів та ефективно засвоєння ними професійно значущих знань, умінь і навичок. Розроблена методика базувалася на принципі єдності навчання та

практичної підготовки. Під час реалізації методики організації професійного спілкування здійснювались спостереження за роботою майбутніх учителів початкових класів, проміжний контроль за змістом та виявом у групі здобувачів ситуацій, які виникали внаслідок педагогічного впливу.

Список використаних джерел

1. Вступ до спеціальності: навч.-метод посіб. для студ. пед. закл. освіти / за ред. Н. Лювець. Ніжин : Видавництво НДПУ, 2003. 89 с.
2. Долинська Л. Психолого-педагогічні умови ефективної взаємодії викладачів і студентів в умовах традиційної освіти. *Наукові записки Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Київ : Главник, 2005. Вип. 26, Т. 2. С. 8–11.
3. Іванова Т. Професійна культура майбутнього вчителя. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 2. С. 86–93.
4. Кан-Калик В. Учителю о педагогическом общении. Москва : Просвещение, 1987. 180 с.
5. Леонтьев А. Педагогическое общение. Москва : Знание, 1979. 48 с.
6. Митрофанов К. Ученичество как реализация субъектности ученика в педагогическом общении. Таллин, 1990. С. 56–61.

СЕМІНАР У ФОРМІ ТРЕНІНГУ З НАПИСАННЯ ФАХОВИХ СТАТЕЙ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Овсюк Д. Р.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Представлення результатів власного наукового пошуку здійснюється за допомогою наукового тексту. Підготовка здобувачів до роботи та створення наукових праць носить переважно теоретичний характер. Використання тренінгу як методу навчання дає можливість розвинути практичні навички створення наукових текстів. Наведені інтерактивні вправи дають змогу розвинути практичний досвід створення наукового тексту молодим фахівцем.

Ключові слова: *молоді науковці, науковий текст, фахова стаття, тренінг, інтерактивні вправи.*

The results of one's own scientific research are presented with the help of a scientific text. Preparation of applicants for work and creation of scientific works is mainly theoretical. The use of training as a method of teaching provides an opportunity to develop practical skills in creating scientific texts. The given interactive exercises allow to develop practical experience of creation of the scientific text by the young scientists.